

birinci cildi G. S. A. Ranking (Calcutta 1898), ikinci cildi H. W. Lowe (Calcutta 1884, 1924), üçüncü cildi de W. Haig (Calcutta 1913, 1925; Patna 1973) tarafından İngilizce'ye çevrilmiş ve bu tercüme 1986'da Delhi'de ofset olarak tekrar neşredilmiştir. 2. *Necâtü'r-reşîd*. Ahlâkî, tasavvufî ve tarihî bazı hikâyeleri ve o dönemdeki Mehdîlik hareketiyle ilgili bilgileri ihtiva eden bu eser de yayımlanmıştır (Lahor 1972). 3. *Nâme-i Hîred-efzâ*. *Singhâsan Battîsî* adlı Sanskritçe eserin Farsça tercümesidir. 1581'de tamamlanan eser çeşitli konulardaki meşhur Hint hikâyelerini ihtiva etmektedir. Bugün aynı adı taşıyan birçok tercüme bulunmakla beraber (Storey, I/1, s. 437) bunlardan hiçbirinin Bedâünî'ye aidiyeti kesin değildir. 4. *Rezmânâme*. 1582'de Ekber Şah'ın emriyle tamamlanan bu eser Hindûlar'ın ünlü kitabı *Mahâbhârata*'nın tercümesidir (yazma nüshaları için bk. Storey, I/1, s. 437-438).

Kaynaklarda adı geçen eserlerinden bazıları da şunlardır: 1. *Kitâbü'l-Ehâdîs*. Cihadın faziletine dair kırk hadisi ihtiva eden bu eser 1571'de tamamlanarak 1578'de Ekber Şah'a takdim edilmiştir. 2. *Terceme-i Kitâb-ı Râmâyen*. Ekber Şah'ın emriyle özet olarak Sanskritçe'den Farsça'ya çevrilen eser, destanî mahiyetteki *Râmâyen*'in tercümesi olup 1588'de tamamlanmıştır. 3. *Terceme-i Târîh-i Keşmîr*. 1590'da tamamlanmış olup muhtemelen *Râjâ-tarangînî* adlı Sanskritçe eserin bazı ilâvelerle Farsça'ya tercümesidir. Bu eser daha önce Şah Muhammed Şahâbâdî tarafından da Farsça'ya çevrilmiştir. 4. *Târîh-i Elfî*. Aralarında Bedâünî'nin de bulunduğu bir heyet tarafından hazırlanan bu eser başlangıçtan 1592'ye kadar umumi bir İslâm tarihidir. İlk bölümleri Bedâünî tarafından gözden geçirilmiştir. 5. *Bağrûl-esmâr*. Daha önce Keşmir Sultanı Zeynelâbidîn (1420-1470) adına Farsça'ya tercüme edilmeye başlanan *Kathâsarit-sâgara* adlı Sanskritçe eserin tercümesidir. 1595'te tamamlanan eserin son cildinin tercümesini Bedâünî yapmış ve birinci cildin tercümesini gözden geçirmiştir. 6. *İntihâb-ı Câmî-i Reşîdî*. 1592'de tamamlanmış olup Reşîdüddîn'in *Câmî'u't-tevârîh* adlı eserinin Arapça nüshasının özetidir. 7. *Terceme-i Mu'cemül-büldân*. Yâkût el-Hamevî'nin *Mu'cemül-büldân* adlı eserinin tercümesidir. Aralarında Bedâünî'nin de bulunduğu on iki kişilik bir heyet tarafından 1590'da Farsça'ya çevrilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülkâdir el-Bedâünî, *Müntehabû't-tevârîh* (nşr. N. Lees v.dğr.), Calcutta 1869; a.m.f., a.e. (trc. G. Ranking v.dğr.), Calcutta 1898; Storey, *Persian Literature*, I/1, s. 435-440, 679; I/2, s. 1309; Abdülhay el-Hasenî, *Nüzhetü'l-havâtir*, V, 244-247; Browne, *LHP*, IV, 165; Muhammed Mujeeb, "Badauni", *Historians of Medieval India*, New Delhi 1968, s. 106-112; Gholam Rasul, *The Origin and Development of Muslim Historiography*, Dakka 1984, s. 99-102; M. L. R. Choudhury, *The Din-i İlahî or the Religion of Akbar*, New Delhi 1985, s. 172-176; Fauzia Zareen Abbas, *Abdul Qadir Badauni*, Delhi 1987; Tara Chand — S. A. H. Abidi, "Darya-i Asmar", *JC*, XLVI/3 (1972), s. 235-244; T. W. Haig, "Bedâ'ünî", *IA*, II, 438-439; P. Hardy, "Badâ'ünî", *EJ*² (İng.), I, 856-857; A. S. Bazmee Ansari, "Badâ'ünî 'Abd-al-Qâder", *Elr*, III, 364-365.

ENVER KONUKÇU

BEDÂÜNÎ, Nizâmeddin

(bk. NİZÂMEDDİN EVLİYÂ).

BEDÂÜNÎ, Nur Muhammed

(نور محمد البدائى)

Seyyid Nûr Muhammed el-Bedâünî
(ö. 1135/1723)

Mutasavvıf,
meşhur Nakşibendî şeyhlerinden
Mîrza Mazhar Cân-ı Cânân'ın
mürşidi.

Nakşibendî silsilesinde ve bütûn Nakşî kaynaklarda yer almakla birlikte hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Nakşibendiyye tarihatının Müceddidiyye kolunun kurucusu İmâm-ı Rabbânî'nin torunlarından Şeyh Seyfeddin es-Serhendî'nin (ö. 1096/1685) halifesidir. Şeyhin ölümünden sonra Abdülhak Muhaddis ed-Dihlevî'nin oğlu Hâfız Muhammed Muhsin'in sohbetlerine devam etti. Kaynaklarda zâhir ve bâtın ilimlerini bilen, zühd ve takvâ sahibi bir sûfî olarak tanıtılan Bedâünî'nin Hz. Peygamber'in sünnetine titizlikle uyduğu, sürekli hadis, sîret ve şemâil kitapları okuduğu bildirilmektedir. 11 Zilkade 1135'te (13 Ağustos 1723) Delhi'de vefat etti. Seyfeddin Serhendî'nin müridlerinden Newâb Mükerrrem Han'ın Nizâmeddin Evliyâ Türbesi civarında bulunan bağına defnedildi. En önemli halifesi olan Mazhar Cân-ı Cânân daha sonra buraya bir türbe yaptırdı.

Bilmeyerek dahi olsa sünnete aykırı bir davranışta bulunduğu zaman günlerce tesiri altında kalan Bedâünî on beş yıl *istiğrak** halinde kalmış, sadece na-

maz vakitlerinde *sahv** haline dönmüş-tü. Kendisine yapılan başlıları kabul etmemesi, okumak için dünya ehli bir kimseden ödünç olarak aldığı kitabı gafletlerinin karanlığı sarmıştı diye okudandan önce üç gün bekletmesi, yediklerinin helâl olduğundan emin olmak için ekmeğini kendi eliyle pişirmesi, Bedâünî'nin dünya ehline duyduğu güvensizlik kadar zühd ve takvâ konusundaki titizliğini gösteren örneklerdir.

BİBLİYOGRAFYA :

Gulâm Ali Dihlevî, *Maqâmât-ı Mazhariyye*, İstanbul 1986, s. 27-30; Gulâm Mustafa Han, *Levâ'ih-i Hıncâh-ı Mazharî*, Haydarâbâd 1392, s. 20, 258; Abdülmecid el-Hânî, *el-Hadâ'îku'l-verdiyye*, Kahire 1308, s. 200-201; Hocazâde Ahmed Hilmi, *Hadikatü'l-evliyâ*, İstanbul 1318, s. 115-117; Muhammed Murad el-Kâzânî, *Tezvilü'r-Reşehât (Reşehât içinde)*, Mekke 1300, s. 49-53; Muhammed er-Rehâvî, *el-Envârü'l-kudsîyye*, Kahire 1344, s. 201-202; Athar Abbas Rizvî, *A History of Sufism in India*, Delhi 1983, II, 246; Nurbahş Tevekkülî, *Tezkire-i Meşâyih-i Nakşibendiyye*, Lahor 1976, s. 279-282.

HAMİD ALGAR

BEDÂÛÎ'İ-ÂSÂR

(بدايع الآثار)

Cinânî

(ö. 1004/1595)

tarafından kaleme alınan
hikâye mecmuası.

Cinânî'nin bu eserini, hikâye ve latifeyle düşkünlüğü ile tanınan, ancak meddah ve kıssahanlardan hep aynı hikâyeleri dinlemekten usanmış III. Murad'ın kendisinden hiç duyulmamış hikâyeleri ihtiva eden yeni bir mecmua tertip etmesini istemesi üzerine hazırladığı kaydedilmektedir. Nitekim şair eserinin mukaddimesinde hikâyelerin işitilmemiş olmasına dikkat ettiğini belirtmiş, ancak Sultan Murad'dan hiç söz etmemiştir. Bu sebeple eserin önceden tertip edilip daha sonra padişahın arzusu üzerine kendisine takdim edildiği de düşünülebilir.

Cinânî'nin tek mensur eseri olan *BedâÛî'ü'l-âsâr*'daki hikâyelerde daha çok günlük hayata yer verildiğinden bunlar bazı millî ve mahallî çizgiler de taşımaktadır. Bu özelliğiyle yer yer tarihî olaylara da ışık tutan eser bilhassa folklor malzemesi bakımından zengindir ve benzerleri arasında ayrı bir önem taşımaktadır. Arap ve Acem kaynaklarından alınan hikâyelere çok az yer verilen eserde Anadolu ve Rumeli hayatını aksettiren orijinal hikâyeler çoktur ve bunlar